

Na trajektu mezi Rodby a Puttgardenem

„Připadala jsem si jako silo na okraji oraniště. Nevěděla jsem, co je uvnitř. Možná tam není nic.“ Prázdnota, samota, smrt přítomná pod povrchem každodenních banalit. To všechno lze s trochou pozornosti vyčíst z knih Helle Helle (1965), jedné z dvojice dánských autorů (tím druhým je Peter Hoeg), kteří se u nás v poslední době zabydleli.

Čeští čtenáři se mohli s jejím nezaměnitelným stylem vyprávění, označovaným většinou za minimalistický, seznámit již ve dvou překladech: v roce 2002 to byl soubor povídek Zbytky, o dva roky později Představa o nekomplikovaném životě s mužem. Nyní – opět ve výborném překladu Heleny Březinové – vychází další kniha, která v roce 2005 získala dánskou Cenu kritiků (Kritikerprisen) a v originále nese jméno Rodby-Puttgarden. Jsou to jména dvou přístavů a naší středoevropské suchozemské nátuře příliš nenapoví. Proto ji v českých knihkupectvích najdeme pod výmluvnějším názvem Ženy bez mužů.

Umí psát psát...

Zmíněnými ženami bez mužů jsou zde dvě sestry Jana a Tina, které žijí na ostrově Lolland a pracují v parfumerii. Jejich obchod s vůněmi se přitom odehrává na trajektech Dánsko a Theodor Heuss, které pendlují mezi Dánskem a Německem. Jana zanechala studia, Tina je čerstvě svobodnou matkou. Středem jejich života, stejně jako středem dosud každého díla Helle Helle, je všední den. Takový, který byste v řadě jiných dní snadno přehlédli nebo odhodili na smetiště odžité každodenní nutnosti. Nakoupit, něco sníst, nastoupit pracovní směnu, zajistit hlídání pro potomka, zajít na kávu či skleničku s kamarády.

Zdánlivě jde o banality. Sama autorka však v jednom rozhovoru přiznává: „Nejdůležitější je to, co nenapíšu, co vyplývá z drobných významů a náznaků.“ Koneckonců, vždyť tak i žijeme. Z nejnepatrnějších gest se snažíme vyčíst, co se tomu druhému odehrává v hlavě, co k nám cítí, co od něho můžeme čekat. Takové situace jsou mnohdy napínavější než akční film.

Podobně se i před čtenářem poslední knihy Helle Helle odvíjí fascinující a komplikovaný příběh spletený z drobností a náznaků, od kterého se nemůže odtrhnout. Autorka nic nehodnotí, neilustruje, pouze popisuje situace. Neanalyzuje, jen konstatuje. Dává prostor čtenářově představivosti a nepřekračuje přitom rámec toho, co sami velmi dobře známe a co zná pochopitelně i ona sama. Proto nijak zvlášť nepřekvapí, že se jejími knihami prolínají i různé autobiografické prvky a zkušenosti, v Ženách bez mužů to je třeba praxe ve skutečné parfumerii na skutečném trajektu.

Jeden kritik o její první knize prohlásil: „Jmenuje se Helle Helle a umí psát psát. Bohužel nemá o čem psát psát...“ To ale není pravda. A dokazuje to nejen Helle Helle všemi svými díly, ale především přítzeň jejího obecenstva. V Dánsku se čtou její knihy ve velkém, studenti i odborníci jim věnují nejpromyšlenější rozbory a úvahy.

Co asi může po překladech zmíněných třech knih Helle Helle v Česku následovat? Třeba vydání románové prvotiny Dům a domov. Jisté je, že nudy se v citlivých variacích na téma všednodennosti v podání téhle autorky nemusíme obávat.

O autorovi| IVETA COUFALOVÁ, Autorka je historička a redaktorka revue Dějiny a současnost.